

KENT KÜLTÜRÜNÜN SUÇA ETKİSİ -ŞANLIURFA ÖRNEĞİ-

Yrd. Doç. Dr. Mithat Arman KARASU*

ÖZET

Şanlıurfa İli'nde işlenen suçlarının kent kültürü ile ilişkisinin araştırıldığı çalışmanın amacı, Şanlıurfa özelinde, kent kültürü ile suç arasındaki bağı incelemektir. Kent yaşamını şekillendiren mekansal, kültürel, sosyal ve ekonomik dinamiklerin kentte işlenen suçlar üzerinde etkin olup olmadığı, hangi suç türlerinin hangi dinamiklerden ne ölçüde etkilendiği gibi sorular araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

İç göç, aşiret ve cemaatlerin etkinliği, bir sınır kenti olmak, kentleşmenin tarıma dayalı gelişmesi, geleneksel ve ataerkil aile yapısının etkinliğini sürdürmesi Şanlıurfa'da kent kültürünün önemli dinamiklerini oluşturmaktadır. Şanlıurfa'da işlenen suçlarda kent kültürünü oluşturan bu dinamiklerin izlerini bulmak mümkündür.

ANAHTAR KELİMELEER: Kent, Kültür, Suç, Kriminoloji, Şanlıurfa

THE IMPACT OF URBAN CULTURE ON CRIME – THE CASE OF ŞANLIURFA -

ABSTRACT

The goal of this study in which the connection between the crimes committed in the Province of Şanlıurfa and the urban culture is surveyed is mainly to investigate the correlation between urban

* Harran Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Öğretim Üyesi.

culture and crime particularly in Şanlıurfa. The subject matter of the study comprises of such questions as whether spatial, cultural, social and economic dynamics that structure the urban life have any impact on the crimes committed in cities and which crime types are affected from these dynamics and to what extent they are affected.

Internal migration, influence of tribes and communities, being a frontier town, development of urbanization based on agriculture, persistence with the influence of patriarchal family structure are among the significant dynamics of the urban culture in Şanlıurfa. It is possible to find the traces of these dynamics that builds up the urban culture within the crimes committed in Şanlıurfa.

KEYWORDS: *City, Culture, Crime, Criminology, Şanlıurfa*

Giriş

Kent, içinde yaşayanlara bir kimlik, dünyaya farklı bir bakış açısı kazandırırken, kentte yaşayanlar da kenti mimari, kültürel ve tarihsel açıdan yeniden ve yeniden üretir, biçimlendirirler. Kent mekanları, kentin gündelik yaşam kültürünün orta yerinde yer alır. Kentler yalnızca işlevleri değil, taşıdıkları simgesel kodlar ile de toplumun yeniden üretimi ve dönüşümünde merkezi rol oynarlar. Kentsel mekandaki farklılıklar kentlilerin kültürel, sosyal gelişimini etkilediği gibi, kentte işlenen suç ve suç biçimlerini de etkiler.

Ülkemizde kentlerin farklı kent kimlikleri ve kültürleri içerisinde Şanlıurfa özgün bir yeri hak etmektedir. Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP) merkezi olması, aşiretlerin kent içindeki etkinliği, kent yaşamında dinin belirleyici rolü, göç alan ve veren demografik yapısı, kentlileşme sürecindeki aksaklıklar, sınır boyunda yer alması tarihi kimliğiyle birleşince Şanlıurfa'nın özgün değerlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu özgün kent kültürünün kentteki yeme-içme biçiminden eğlence anlayışına, kadının toplumsal statüsünden kentte işlenen suçların türlerine kadar her alanda etkili olduğuna kuşku yoktur.

Şanlıurfa'nın kent kültürünü etkileyen bu özgün unsurların kentte işlenen suçlar üzerinde etkisinin araştırıldığı çalışmada öncelikle kent, kültür ve suç ilişkisi üzerinde durulmuş, kuramsal bir

çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde, Şanlıurfa İli'nde özgün kent kimliğinin oluşmasında etkin olan unsurlar ele alınmıştır. Son bölümde çalışma kapsamında yapılan araştırmanın sonuçlarına yer verilmiştir.

Çalışmanın amacı Şanlıurfa'da suç oranlarının artışı/azalışı ya da Şanlıurfa İli'nin suç oranlarının diğer illerin suç oranlarıyla karşılaştırılması değildir. Burada amaç kentin özgün kimliğinin kentte işlenen suç türleri üzerinde etkin olup olmadığını bulmaktır. Çalışma kapsamında Şanlıurfa'da yayınlanan İpekyol gazetesinde yer alan suçlar bir yıl süreyle takip edilerek bir arşiv oluşturulmuştur. Bu arşiv bize hem suçların nasıl işlendiği hakkında ayrıntılı bilgiler vermekte, hem de suçlar konusunda istatistiki veri sunmaktadır. Elde edilen veriler ve işlenen suçların hikayesi bize kent kültürünün işlenen suçlar üzerindeki etkisi hakkında fikir vermektedir. Ayrıca çalışma kapsamında gerektiği durumlarda kentteki kanaat önderleri ve resmi kurumlardan hem bilgi alınmış hem de yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

1. Mekan Olarak Kent, Kültür ve Suç

Kent yalnızca yaşamın devam ettiği bir dekor değil, aynı zamanda, yaşayan bir organizmadır. Kentler toplumda sosyal iletişim ve özgürlük duygusunu teşvik ettikleri gibi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmenin merkezinde yer alırlar. Diğer taraftan, mekan paylaşanların alışkanlıkları, kültürel özellikleri de mekanın yeniden inşasında belirleyici rol oynar. Böylelikle, mekan ve insanın etkileşimi durmaksızın devam eder¹.

Sosyal ve fiziki çevre arasında önemli bir bütünlük vardır². Mekan sosyal olarak inşa edilmektedir. Sosyal süreç ve mekan daima karşılıklı etkileşim içerisindedir. Bu anlamda suç sosyal bir olgu olduğu kadar mekansal bir olgudur. Suçun sosyo-mekansal ve

¹ Aytaç, Ömer, "Kent Mekanlarının Sosyo-Kültürel Coğrafyası", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2007, 17 (2), s. 200.

² Balcıoğlu, İbrahim, *Şiddet ve Toplum*, Bilge Yayınları, İstanbul, 2001, s. 30.

kültürel bir bileşen olması onu hem kent kültüründen hem de kentin coğrafi ve fiziksel biçiminden etkilenir hale getirmektedir³.

Suçun önlenmesi amacıyla başta coğrafi profillemeye, suç haritaları olmak üzere çeşitli coğrafi bilgi sistemlerinin kullanılıyor olması bize suç ve mekan ilişkisini açıkça göstermektedir⁴. Kentsel mekanda yaşanan farklılık suçlar üzerinde önemli etkilere sahiptir. Tokat ilinde yapılan bir araştırmada il genelinde suçun farklı bir dağılım gösterdiği, mekansal arazi kullanımı ve çevre şartlarının suçun dağılımında etkin olduğu görülmektedir⁵. İngiltere’de yapılan bir araştırmada kentlerin merkezi iş alanları ile banliyöleri arasında işlenen suçlar hem miktar hem de tür bakımından farklılık göstermektedir⁶. Toplu konut alanlarında dış kısımda yer alan konutlarda daha çok soygun olurken, iç kısımda yer alan konut alanlarında daha az soyguna rastlanmaktadır⁷. Türkiye’de; büyük, kentleşme oranı yüksek, gelişmiş, GSYH’ dan daha çok pay alan, nüfus yoğunluğu yüksek, göç alan kentlerde daha çok suç işlenmektedir⁸.

³ Yılmaz, Gülsen, "Suç ve Mekan: Suçun Temsili Üzerine Düşünceler", **Mimarlık**, Y. 2006, S. 328, www.mo.org.tr.

⁴ Bu konuda bkz. Erdoğan, Aygün ve Şebnem Düzgün, "Mekan ve Suç: Suç Haritalaması ve Diğer Analitik Yaklaşımlar", **Polis Dergisi**, Y. 2003, S. 36, s. 482-490. Aksoy, Hakan, "Coğrafi Profillemeye", **3. Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu**, Bilişim Günleri, cbs2004.fatih.edu.tr, 2004.

⁵ Uzun, Alper ve Alpaslan Aliağaoğlu, "Tokat Şehrinde Mala Karşı Suçlar", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Y. 2007, 2 (8), s. 441.

⁶ homeoffice.gov.uk., 2.3.2010

⁷ Apak, Suat ve Diğerleri, "Yeni Bir Toplu Konut Yerleşmesinde 'Güvenlik Duygusunun' Değerlendirilmesi", **İTÜ Dergisi/A**, Y. 2002, 1(1), s. 68.

⁸ Bu konuda bkz. Sanal, Recep, "Türkiye'deki İllerin Emniyet ve Asayiş Bakımından Risk Durumlarının Belirlenmesinde Bir Yöntem Önerisi", **Polis Bilimleri Dergisi**, Y. 2001, 3 (3-4), s. 193-219. Karasu, Mithat Arman, "Türkiye’de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2008, 57 (4), s. 255–283. Yılmaz, Ali ve Semra Günayergün, "Türkiye’de Şehir Asayiş Suçları Dağılımı ve Başlıca Özellikleri", **MEB Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2006, S. 170, s. 230-250.

Sürekli büyüyen kentler ve sayıları artan kentliler, toplumsal birlik duygusunun gerilemesi ve bireyselliğin baskın duruma gelişi, kentsel ölçeğin büyümesi sonucu kentlinin kente yabancılaşması, kamusal alanın gerilemesi ile özel alanına çekilen kentlinin sorunlara duyarsızlaşması suçu tetiklemektedir⁹. Kentteki yetersiz altyapı ve kentsel hizmetler, kent örüntüsündeki fiziksel ve toplumsal yetersizlikler çeşitli toplumsal sorunlara olduğu gibi suç içinde açık bir kapı bırakmaktadır. Artan yetersizlikler hem toplumdaki gerilimi artırarak suça kaynaklık etmekte hem de kentlilerin kentle bütünleşmesi önünde bir engel oluşturmaktadır.

Suç, kentsel mekanda, kendisini besleyen bir döngü yaratmaktadır. Kentler sosyal ve fiziki yapılarının yetersizliği, stres, karmaşa, yoğunluk, farklılık, gürültü ve hız nedeniyle yaşamın zorlaştığı alanlardır¹⁰. Bu durum ekonomik kriz, yoksulluk, işsizlik, kimlik bunalımı vb. etkenlerle birleşerek kentlerdeki suç oranlarının artmasına neden olmaktadır. Artan suç oranları ise, kentsel gelişmenin önüne geçmekte, "güvenli olmayan kent"ler yatırım için cazibesini yitirmekte, kent ekonomik ve sosyal konularda geri planda kalmaktadır. Böylelikle suç ekonomik ve sosyal gelişmeyi önlerken, artan sosyal ve ekonomik yetersizlikler yeni işlenecek suçlar için bir zemin oluşturmaktadır.

Suçun mekan boyutuna bakıldığında üç kuram öne çıkmaktadır. Bunlar; sosyal düzensizlik, mekansal davranış ve sıcak noktalar kuramlarıdır. Sosyal düzensizlik kuramı, 1920'li yılların başında Shaw ve Mckay tarafından formüle edilmiştir. Ekolojik kuram olarak da adlandırılan bu kuramda kentsel mekanda suç, gelişme bölgeleri, suçluluk alanları ve çemberler teorisi gibi kavramsallaştırmalarla incelenmektedir¹¹. Bu kurama göre, kentin büyümesi merkezden gelen baskı ve dışa doğru genişleme ile olur.

⁹ Fırat, Serap, "Yoksulluk, Kentlerde Suç Artışı ve Kent Merkezlerinde Özel Güvenlik Hizmetleri Verilmesi", **Gazi İİBF Dergisi**, Y. 2008, 10 (3), s. 202.

¹⁰ Aydoğmuş, Serpil, "Güvenli Kent Kentsel Suçların Önlenmesi", **Kent Kooperatifçiliği**, Y. 2007, S. 181, s. 26.

¹¹ Yılmaz, Gülsen, "Suç ve Mekan: Suçun Temsili Üzerine Düşünceler", **Mimarlık**, Y. 2006, S. 328, www.mo.org.tr.

Kentsel gelişmenin baskısı sonucunda dışa doğru büyüyen kentte, içte yer alan alanlar giderek cazibesini ve ekonomik değerini yitirir. Evlerin kötüleştiği, kiralara düştüğü, fakir ve kalifiye olmayan işçilerin kötü nitelikli binalarda yaşadığı bu alanlar suça yataklık eder

Bu kurama göre, kent suç için uygun bir ortam sunmaktadır. Ailenin kontrolü kaybetmesi, suç için fırsatların varlığı, geleneksel sosyal denetim mekanizmalarının zayıflaması, sosyal düzensizlik suça kaynaklık etmektedir¹².

Mekansal davranış kuramı ise, iki temel kavram ön plana çıkar. Bunlar; 'bilinen mekan' ve 'aktivite mekan'ıdır. Bilinen mekan suçlunun iyi bildiği mekandır. Genelde suç için uygun bir ortam olan bu mekanda suçlu çevreyi, mekanın fiziksel özelliklerini iyi bilmekte, geçiş ve kaçış yönlerini kafasında kurgulamaktadır. Bilinen mekan suçlunun yaşadığı yere ait bir zihin haritasıdır. Bu harita kişisel gözlemlere, arkadaş tavsiyelerine ya da benzeri bilgi kaynaklarına dayanır. Bu bilinen mekan içerisinde 'aktivite mekanı' yer alır ve suçlunun suçu işlediği ve yaşamını sürdürdüğü yer burasıdır¹³.

Sıcak alanlar kuramı, kent içinde belli alanların suç işlemek için daha uygun olduğunu savunur. Suçun doğrudan mekanla ilişkisi vardır. Suç yaratan bir eylemin gerçekleşmesinde suçlu kişi, mağdur ve mekan bir üçlü suç ayağı oluşturmaktadır. Bu nedenle suçun gerçekleştiği yerin en az suçu işleyen kadar önemli olduğu açıktır¹⁴. Mekanın fiziksel ve sosyal yapısı suçun gerçekleşmesine zemin hazırlar, mekan suçun gelişimini engellediği gibi, suçun yayılmasına da katkıda bulunabilir. Kentsel mekanda özel olarak belirli bazı hedefler suç faillerince seçilmekte ve bu yerlerde suçlar daha fazla

¹² Kızmaz, Zahir, "Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme", **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2005c, 29 (2), s. 151.

¹³ Erdoğan ve Düzgün, s. 488.

¹⁴ Ataç, Ela ve Davut Gürbüz, "Kentsel Mekanda Gelişen Suça Müdahale Etmede Disiplinlerarası Güvenlik Politikaları", **Polis Bilimleri Dergisi**, Y. 2009, 11 (1), s. 27.

işlenmektedir. Suçu işleyenler bakımından bazı hedefler cazip ve çekici iken, bazı çevresel unsurlar ise suçun gerçekleşmesinde failer için kolaylaştırıcı olmaktadır. Suçun yoğunlaştığı yerlere "sıcak alanlar" denilmektedir¹⁵.

Metro istasyon çıkışları, stadyum çevresi, büyük alış-veriş merkezleri, aydınlatmanın yetersiz olduğu alanlar sıcak alanlar içinde yer almaktadır. Benzer bir biçimde, kent merkezleri nüfus yoğunluğu ve işyerlerinin fazla olması nedeniyle suçlular için daha cazip bölgelerdir. Suçlular yakalanma riski daha az olan ve toplumsal kontrolün daha zayıf olduğu, işyerlerinin yoğun olduğu kent merkezlerinde daha rahat suç işleyebilirler.

Suçlu açıklamaya çalışan kuramlar yalnızca suçlu mekansal boyutuyla açıklamaya çalışan kuramlarla sınırlı değildir. Kentsel mekanda suçlu oluşmasında mekanın yanında dışlanma, anomi, sosyal kontrolün zayıflaması, aile değerlerinin aşınması vb. kültürel etkenler de etkin olmaktadır. Suçlu oluşumunu kültürel etkenlerle açıklamaya çalışan çeşitli kuramlar da bulunmaktadır.

Gerilim kuramına göre, kente yeni gelenler ya da uzun süredir kentte yaşayan alt sınıfta yer alanlar sosyo-ekonomik statülerini yükseltmek, daha iyi yaşam koşullarına sahip olmayı istemektedir. Ancak toplumun yapısı bu isteğin gerçekleşmesini engellemektedir. Başka bir deyişle, toplumda bireyler amaçlarını gerçekleştirme konusunda eşit fırsat ve şartlara sahip değildir. Bunun farkına varan alt sınıflarda yer alan bireyler legal yolla elde edemeyeceği ne varsa bunu illegal yolla elde etmeye çalışacaktır. Suçlu bireyin istedikleri ile elde ettikleri arasında yaşanan gerilimin bir sonucudur.

Alt-kültür kuramı, özellikle kentteki çeteler ve gençlerin suçlu eğiliminin nedenlerini bulmayı amaçlar. Toplum içinde dışlanmışlık, yabancılaşma ve hoşnutsuzluk kentle bütünleşmenin önündeki engellerdir. Bu engeller kentle bütünleşmeyi engellediği gibi kentin içinde alt kültürler oluşmasına neden olur. Almanya'da Türklerin, Fransa'da Mağripililerin, ABD'de hispaniklerin oturduğu dışa kapalı, kültürel olarak kendisini besleyen, kentle bütünleşmeyen

¹⁵ Ataç ve Gürbüz, s. 30.

mahalleleri bu alt kültürlerin gelişim alanlarıdır. Bu alt kültür içinde gençler daha çok şiddet ve suça itilmekte, akranlar birbirini suça teşvik etmektedir. Alt-kültür, alt ve orta sınıf kültürlerinin çatışmasının bir sonucudur. Alt sınıfa mensup olan bir çocuk orta sınıfa mensup çocukların amaçları, yaşam biçimlerine hiçbir zaman ulaşamayacaklarını düşündüğünde şiddet ve suç ortaya çıkmaktadır. Bu kuramın içinde yer alan şiddet alt-kültürü kuramı toplumda yer alan alt kültürlerin şiddeti meşrulaştırdığını hatta desteklediğini iddia etmektedir. İtalya, Yunanistan ve Türkiye gibi ataerkil toplumlarda işlenen namus cinayetlerinin meşru görülmesi bu kuramı doğrulamaktadır.

Sosyal kontrol kuramı ise, suçu bireylerin toplumsal değer ve normlara olan bağlılık düzeyleri açısından ele almaktadır. Bu kurama göre bireylerin; aile, okul, din ve arkadaş gibi geleneksel kurum veya unsurlara bağlılık düzeylerinin güçlü olması, suçlulukta engelleyici bir işlevi görmektedir. Benzer bir biçimde söz konusu geleneksel kurumlara bağlılık düzeylerinin zayıflığı suç işleme olasılığını artırmaktadır¹⁶. Sosyal kontrol kuramı uyum ve sosyalleşme kavramları üzerinde hareket eder. Yaşanan uyumsuzluk ve sosyalleşme yaşanan aksamalar sosyal kontrolün azalmasına suçun artmasına neden olmaktadır.

Bu kuramların yanında bireyin toplumda damgalandığı için dışlandığını bu dışlanmanın suça neden olduğunu savunan 'Damgalama Kuramı', toplumda suçun bir öğrenme sürecinde elde edildiğini savunan 'Sosyal Öğrenme Kuramı' vb. kuramlar bulunmaktadır. Günümüzde yukarıda sıralanan tek olgudan hareket eden kuramların suçu açıklamadaki yetersizliği karşısında birkaç kuramı ve olguyu bir araya getiren yeni bütünleşik kuramlar geliştirilmiştir. Tümleşik Suçluluk Kuramı, Ayıplama Kuramı, Genel

¹⁶ Kızmaz, Zahir, "Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme", **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2005c, 29 (2), s. 165.

Suç Teorisi, Yaşam Seyri, Suç ve Onun Sosyal Bağlamı kuramları yeni suç kuramları olarak literatürde yerini almıştır¹⁷.

2. Şanlıurfa'da Kent Kültürünü Etkileyen Unsurlar

Şanlıurfa ilinde kentin kültürel gelişimini etkileyen unsurlara bakıldığında akla ilk gelen göç olmaktadır. Önemli oranda göç alan kent, aynı zamanda, göç vermektedir. İkinci olarak, Şanlıurfa'da kentleşme sanayiye dayalı olarak değil de tarıma dayalı gelişmektedir. Bu durum hem kentleşmenin sağlıklı gelişimi etkilemekte hem de aşiret ve cemaatler gibi kapalı toplum yapılarının kent içinde etkinliğini sürdürmeleri için bir zemin hazırlamaktadır. Toprak dağılımındaki eşitsizlik nedeniyle adil olmayan gelir dağılımı aşiretin çözülme sürecini yavaşlatmaktadır.

Aşiret ve cemaatlerin etkinliği Şanlıurfa'da kent kültürünü etkileyen bir diğer etkidir. Özellikle aşiretlerin etkin olduğu bu ortamda, ataerkil aile yapısı kendisini yeniden üretmekte, şiddete dayalı bir sosyalleşme için zemin hazırlamaktadır. Şiddetin övüldüğü, kan davası, namus cinayetleri gibi şiddet türlerinin toplumsal meşruiyet kazandığı bir ortamda yaşanacak basit bir asayiş olayı taraflar arası kavgalara dönüşebilmekte, erkek egemen toplum şiddete öncülük etmektedir. Bu ortamda sosyalleşen gençler şiddetin kabul gördüğü bir alt-kültürde büyümektedir.

Son olarak Şanlıurfa'nın bir sınır kenti olması suç konusunda iki biçimde etkin olmaktadır. İlki, kentte yaygın olarak görülen silah taşıma ve bulundurma alışkanlığı sınır kaçakçılığı sayesinde devam etmektedir. İkincisi, artan terör eylemleri, Irak ve Suriye'de yaşanan karışıklıklar ve azalan sınır güvenliği sayesinde kaçakçılık suçlarında artış görülmektedir. Şanlıurfa sınırında yer alan, yüzlerce yıldır kaçak işiyle uğraşan aileler bulunmaktadır.

2.1. Göç

¹⁷ Kızmaz, Zahir, "Kriminolojide Yeni Yönelimler: Bütünleşik (Integrated) Suç Kuramları-1", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, y. 2005b, 15 (2).

Göç, bireylerin zorla ya da isteyerek, yerleşmek maksadıyla, bir yerleşim biriminden diğerine hareketidir. İç göç ise, bir ülke içinde bölge, kent, kasaba veya köy gibi yerlerin birinden ötekine yerleşme amacıyla yapılan harekettir. Göç, coğrafi mekân değiştirme süreci içerisinde; sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketleridir.

Göç sadece göç edilen kentleri etkileyen bir yer değiştirme hareketi ya da basit bir mekân değişikliği değildir. Göç bütün bunların ötesinde bir toplumsal değişim, toplumun çeşitli etnik, sosyal, kültürel ve dini grupları arasında tanışma, çarpışma ve kopuşu ifade eden sosyolojik bir kavramdır. Göç bu anlamda önemli bir değişkendir. Göç insanların içinde yaşadıkları coğrafi ve sosyo-kültürel çevreden ayrılarak, başka bir coğrafi ve sosyo-kültürel çevreye girmesi sonucunu oluşturduğundan hem kendileri değişmekte ve hem de içine girdikleri sosyo-ekonomik çevre değişime uğramaktadır¹⁸.

Yıllar	Aldığı Göç Sayısı	Verdiği Göç Sayısı
2007-2008	25.500	37.000
2008-2009	27.000	35.000
2009-2010	32.500	37.500
2010-2011	35.800	41.500

- Bu Tablo TÜİK'in internet sitesinde yer alan bilgilerden derlenmiştir.

Şanlıurfa köyden kentte göç alırken; İstanbul, Gaziantep ve Mersin illerine önemli ölçüde göç veren bir kenttir. Tablo-1'de görüldüğü gibi, 2007-2011 arası dönemde 120.800 kişi kente gelirken, aynı dönemde, 151 bin kişi kentten göç etmiştir. 1990 yılında 1 milyon olan kent nüfusu, 2000 yılında 1,4 milyona, 2009

¹⁸ Durugönül, Esmâ, "*Sosyal Değişme, Göç ve Sosyal Hareketler*", **II. Ulusal Sosyoloji Kongresi**, Toplum ve Göç, Ankara, 1997, s. 95.

yılında 1,6 milyona ulaşmıştır. Kentin bu denli göç vermesine rağmen nüfusun artması yüksek doğum oranları ile açıklanabilir.

Ayrıca Şanlıurfa GAP Projesi sonrasında yapılan kamulaştırmalar nedeniyle önemli ölçüde köyden göç almaktadır. Yüklüce kamulaştırma parası alarak kente gelen bu köylüler ile kentin yerleşik halkı arasında her alanda bir rekabet söz konusudur. Siyasal, ekonomik ve sosyal alanda yaşanan bu rekabet, kentte kimi zaman gerginliklere neden olmaktadır.

2.2. Tarımsal Gelire Bağımlı Bir Kentleşme

Son 20 yıldır Şanlıurfa kent nüfusunda önemli bir artış yaşanmaktadır. 1990 yılında 1 milyon olan kent nüfusu 2009 yılında 1,6 milyona ulaşmıştır. Ancak artan kent nüfusu kentin kentlileştiği anlamına gelmemektedir. Kentlileşme süreci basit bir mekan değiştirme sürecinden çok farklı bir yapıya sahiptir. Kentlileşmek kente has davranış biçimlerini kazanmayı, tarım dışında gelir kaynaklarını edinmeyi ve kentlilerin yaşadığı kente sahip çıkmasını gerektirir.

Şanlıurfa'da kentte yaşayanların bir bölümü ya gelirin tümünü tarımdan sağlamakta ya da tarımdan ek bir gelir elde etmektedir. Şanlıurfa'da doğrudan tarımdan sağlanan gelirin toplam gelire oranı % 28,8'dir. Bu oran Türkiye geneli için % 9,8'dir. Şanlıurfa'da istihdam edilenlerin % 35'i tarım alanında istihdam edilmektedir. Şanlıurfa'dan yapılan ihracat içinde tarım ürünlerinin payı % 56'dır¹⁹.

Kırsala olan ekonomik bağımlılığının sürüyor olması gerçek anlamda bir kentli kültürün oluşmasını engellemektedir. Köy kimliği biçim değiştirerek kendisini kentte de devam ettirmektedir. Bu durum aşiret ve cemaatlerin kentteki etkinliğinin devam etmesine neden olmaktadır. Başka bir deyişle, tarıma dayalı kentleşme ataerkil aile yapısının ve aşiret tipi sosyal örgütlerin çözülmesini

¹⁹ Karacadağ Kalkınma Ajansı, *İstatistiklerle Şanlıurfa 2012*, Diyarbakır, 2012.

zorlaştırmaktadır. Örneğin kan davaları kentte yaşamaya devam etmektedir.

Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Töre ve Namus Cinayetleri Raporu" bu tip suçların göç yoluyla büyük kentlere getirildiğini, kentle bütünleşmeyen, kentli kimliği kazanamayan kimselerin bu gelenekleri kentte de sürdürdüğünü göstermektedir²⁰. Şanlıurfa'da da benzer bir süreç yaşanmaktadır.

Bölgenin diğer bir ayırt edici özelliği, bölge toprak mülkiyeti ve işletme biçiminde görülen büyük dengesizliklerdir. Bu durum, bölgenin en önemli sosyo-ekonomik sorunların birisidir. 1970 yılında yapılan tarım sayımına göre; Güneydoğu Anadolu'da 5 hektardan daha küçük olan tarım işletmelerinin toplam tarım işletmelerine oranı % 61 olup, bu işletmeler toprağın yalnızca % 6'sını kontrol etmektedir. 50 hektardan daha büyük olan işletme sayısı toplam işletmelerin % 5'ini oluştururken, bu işletmeler toprağın % 60'ını işlemektedir. Şanlıurfa'da aile veya aşirete ait olan köy sayısı 123'e ulaşmakta, topraksız köylü sayısı 30 bini bulmaktadır²¹. Durum günümüzde de değişmiş değildir. GAP Projesi kapsamında sulamaya açılan alanlarda toprakların % 53'ü tarım işletmelerinin % 8'i tarafından kontrol edilmektedir²².

Toprak mülkiyetindeki dengesizlik, toplumsal tabakalar arasındaki farklılıkları beslemekte ve pekiştirmektedir. Bu durum, başkasının toprağında çalışanlar ile toprak sahipleri arasında çeşitli biçimlerde ve düzeylerde ekonomik ve sosyal bağımlılıkları da beraberinde getirmektedir. Ortaya çıkan bu bağımlılık ataerkil aile yapısını ve aşiret düzeninin devam etmesini sağlamakta, toplumsal değişimi geciktirmektedir. Aşiretlerin etkinliği kuşkusuz suç türleri üzerinde de etkin olmakta, geleneksel ataerkil yapı suçun işleniş biçimini, "töre" adıyla kontrol etmeye kentsel mekanda da devam etmektedir.

²⁰ EGM, *Töre ve Namus Cinayetleri Raporu*, EGM Asayiş Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2005.

²¹ Tekelioğlu, Yavuz, *"Toprak Reformu ve Urfa Deneyimi"*, **Toprak Mülkiyeti Sempozyumu**, Memleket Yayınları, 2010, s.43.

²² tarimreformu.gov.tr, 3.4.2008

2.3. Şiddete Dayalı Bir Sosyalleşme

Sosyalleşme, bireyin içinde yaşadığı toplumun davranış kalıplarını, yaşayış biçimini, kültürel değerlerini öğrenme sürecidir. Sosyalleşme, insanı sosyal sistemin iştirakçi üyesi haline getiren süreçtir.

Sosyalleşme sürecinde en önemli kurum ailedir. Çocuğun moral kişiliğinin yerleşmesi sosyalleşme yoluyla aile içinde olmaktadır. Aile toplum kurallarını çocuğa naklederek bunlara uyulmasına nezaret ederek ve kurallara uyulmadığında müeyyideleri uygulayarak çocuğun sosyalleşmesi sağlamaktadır²³. İnsanların çocukken öğrendikleri bir çok şeyler onların zihinlerinde öyle bir takım izlenimler bırakır ki, bunlar ancak, beyin yıkama çok istisnai tecrübeler geçirildiğinde bertaraf olabilir. Bu nedenle çocukluk devresinde edinilen davranış kalıplarının sonradan değişmesi zordur²⁴.

Sosyalleşme toplumun, kişinin diğerleri ile birlikte yaşayabilmesi için ondan beklediklerini temsil eder. Kişinin toplum içinde diğerleri ile birlikte ortak bir yaşam sürdürebilmesi, toplumun örf ve adetlerine, geleneklerine, örneklerine itaat etmesi, giyinme, yeme-içme, uyuma, eğlenme, çalışma bakımından asli bir takım teknikleri kabul etmiş bulunması, toplumsal hayatın norm ve ayınlarına uyması ve grup içinde kendisine verilecek rolleri gereğince yerine getirebilmesi halinde mümkündür²⁵. Kısacası, sosyalleşme süreciyle birey içinde yaşadığı toplumun bir parçası haline gelmektedir. Bu süreçte bireyin dünya görüşü, ahlak değerleri ve tabii ki suça olan bakış açısı da biçimlenmektedir.

Sosyal öğrenme kuramına göre suçluluk öğrenilmekte, taklit edilmektedir. Suç davranışı iletişim sürecinde diğer şahıslarla etkileşim içinde öğrenilir. Bu etkileşim jest ve mimikler dahil her şeyi içerir. Birey yasal kodları, çevresindeki insanların bu kodlar hakkında sahip oldukları düşünceye göre lehte ya da aleyhteki

²³ Dönmezer, Sulhi, *Kriminoloji*, Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s. 256.

²⁴ Dönmezer, Sulhi, *Sosyoloji*, Beta Yayınları, İstanbul, 1990, s. 141.

²⁵ Dönmezer, 1990, s. 141.

izahlarını ve tutumlarını öğrenir. Bazı toplumlarda bireyin çevresi mevcut kuralları ve kodları yorumlamada kararsız kalırken, diğer bazı toplumlarda da bireyin çevresi yasal kuralların ve kodların ihlal edilmesine uygun bir ortam hazırlayabilir²⁶.

Bireylerin sorunları algılama biçimleri ve çözme yönünde geliştirdikleri inisiyatif, toplumun sosyo-kültürel faktörlerinden bağımsız düşünülemez. Şiddet genelde, bireylerin engellenmeleri sonucunda öfke ile birlikte gerçekleşen bir davranış tarzıdır. Ancak bu engellemeler karşısında bireylerin şiddet eylemlerine başvurmalarının nedenleri özellikle çocukluk ve ergenlik dönemindeki sosyalleşme biçiminde aranmalıdır²⁷.

Bu anlamda Şanlıurfa'daki ataerkil aile yapısı ve aşiret kültürü içinde beslenen sosyalleşme sürecinde kimi şiddet biçimlerinin toplumda kabul gördüğünü söylemek mümkündür. Toplum içerisinde özellikle kadına veya aileden olmayana yönelik şiddet kimi zaman ailenin ve aşiretin gücünü gösterdiği için kabul görmektedir. Çocuklar bu davranış ve kabulleniş içinde yetiştirilmektedir.

Çalışma kapsamında yüz yüze yapılan görüşmelerde ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin ve idarecilerin ortak sorunu çocuklardaki belirgin şiddet eğilimidir. Sınıfta kız çocuklarını sürekli olarak döven bir çocuğun velisi okula çağırdığında, babasının: "Oğlum onları hak ettiği için dövüyor" diyebilmesi, aynı gerekçeyle okula çağrılan bir başka velinin müdür yardımcısını dövmesi şiddet eğiliminin dışı yansımalarıdır.

Çocuklar çok küçük yaşlarda gerek aile içinde gerekse toplumda şiddetin farklı türlerini görmekte, "rol model" olarak şiddete dayalı bir kültürü benimsemektedir. Şanlıurfa'da yaşamın günlük seyrinde şiddetin farklı biçimlerini görmek mümkündür. Kocanın eşini, büyük kardeşin küçük kardeşi, kayınpederin gelini

²⁶ Kocadaş, Bekir, "*Düşük Sosyo-Ekonomik Yapı Suç İlişkisi: Malatya'da Çocuk Suçluluğu*", **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, 2007/1, s. 165.

²⁷ Kızmaz, Zahir, "*Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım*", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2006, 16 (2), s. 249.

dövmesi; yol vermedi diye çıkan tartışmanın büyümesi, daha önceden var olan bir husumet nedeniyle tarafların silahlı çatışmaya girmesi günlük hayatın içinde yer almaktadır.

Çocuk suçluluğuna bakıldığında, Şanlıurfa'da çocuklar arasında özellikle yaralama ve hırsızlık olaylarının arttığı görülmektedir. 2005-2008 yılları arasında, ildeki çocuk sanıkların % 69'u yaralama ve hırsızlık suçlarından hüküm giymiştir. Darp suçu ile birlikte bu oran yaklaşık olarak % 85'i bulmaktadır²⁸.

Geleneksel değerlerin dominant olduğu yerleşim yerlerinde prestij ve statüye karşılık gelen "şeref" kavramıdır. Özellikle ataerkil toplumlarda şeref en üst kimlik olarak toplumda kabul görmektedir. Bir üst kimlik olarak algılanmaktadır. Şeref'in yitirilmesi durumunda onun onarımının yasal süreçlerle sağlanamayacağını yönündeki algılamının varlığı da şiddeti çok ciddi bir biçimde körüklemektedir. Başka bir deyişle, bireyin kaybedilen şerefının kazanılması ancak yoğun bir şiddet karşılığında mümkün olmakta, şerefi korumanın son noktası çoğu zaman şiddet olmaktadır²⁹. Ataerkil toplumlarda "namus" bireyin ve ailenin sosyal itibari ve toplumdaki yeri konusunda belirleyici olmakta, "şeref" üst kimliğinin bir parçası olarak algılanmaktadır³⁰.

Bu nedenle basit, günlük bir ayrıntı bile şiddeti tetiklemektedir. Aile içinde kadının gördüğü şiddet, kan ve namus cinayetleri, aileler arası kavgalar bu şeref üst kimliğine yönelik algılanan saldırılara verilen ve toplum tarafından beklenen bir cevap olmaktadır. Üstelik toplum beklenen bu cevap sonrası yaşanan öldürme, yaralama ya da saldırı eylemini kınamak yerine meşru görmekte, şiddeti uygulayan toplum tarafından kabul görmekte, statü sahibi olmaktadır.

Aile ve kent içinde şiddetin varlığı, meşru görülmesi, çocuğun günlük yaşamında şiddet ile içiçe yaşaması sosyalleşme bakımından çeşitli sonuçlar doğurmaktadır. Öncelikle çocuk şiddeti

²⁸ Şanlıurfa Belediyesi, *Stratejik Plan 2008-2012*, Şanlıurfa, 2008.

²⁹ Kızmaz, 2006, s. 252.

³⁰ Kızmaz, 2006, s. 252.

meşru bir araç olarak görmekte, edinmesi gereken ayıplama duygusunu kaybetmektedir. İkinci olarak şiddetin bir çözüm olduğunu düşünmeye başlamakta, şiddeti toplumda karşılaştığı sorunlarda çözüm ve günlük yaşamın bir parçası olarak benimsemektedir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaygın olarak görülen ağalık ve feodal ilişkiler "otorite" ve "hanehalkı" bakımından aileyi, toplumsal cinsiyete yüklenen rolle ilgili anlayışları, aile içi işbölümünü ve çocuk yetiştirme tarzını doğrudan etkilemektedir³¹. Birey içinde yaşadığı toplumun ahlak, namus ve töreye yükledikleri anlamlara göre davranmaya zorlanmaktadır. Toplum bu zorlamaya riayet etmeyenleri, dışlama, gözden düşme, ayıplanma vb. biçimlerde toplum dışına itilmektedir³².

Kan davasına karışmış ailelerde erkek çocuklarının sürekli olarak sözle uyarılması, ölen kişinin kanlı gömleğinin saklanması belli aralıklarla çocuğa gösterilmesi, öldürülen kişinin fotoğraflarının duvara asılıp, mezar taşına resminin yaptırılması şiddete dayalı sosyalleşmenin boyutlarını bize açıkça göstermektedir³³.

2.4. Kentin Belirleyicileri: Aşiret ve Cemaatler

Cemaat, genel olarak, aileler ve diğer sosyal bireylerden oluşmuş ve gündelik ihtiyaçların büyük bir bölümünün tatmini hususunda biri diğerine karşılıklı olarak bağlı, tabi ve birbirine yakın yerlerde yerleşmiş insan gruplarına denilmektedir³⁴. Cemaat aslında bir arada yaşama, aynı düşünce ve davranış biçimleri paylaşmaya hazır, ihtiyaçların ortak olarak karşılandığı, dışarıya kapalı insan topluluklarıdır. Cemaat içinde ben değil biz duygusu hakim olup,

³¹ Ökten, Şevket, "GAP Bölgesi'nin Sosyo-Kültürel ve Yapısal Özelliklerinin Aile Yapısına Etkileri", **Aile ve Toplum**, Y. 2006, Ocak-Şubat-Mart, s. 26.

³² Arıkan, Gülay, "Ataerkillik Kavramıyla İlgili Sosyolojik Tartışmalar", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Y. 1997, C. 14, S. 1-2, s. 7.

³³ Topses, Mehmet Devrim, "Türkiye'de Kan Davası Geleneğinin Sosyolojik Çözümlemesi", **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Y. 2012, C. 4, S. 2, s. 193.

³⁴ Dönmezer, 1990, s. 227.

cemaat karşısında bireyin bir değeri yoktur. Cemaat içinde bireyler arasında yerleşmiş inançların sağladığı inançlara dayalı bir işbölümü ve otorite ve buna bağlı bir hiyerarşi vardır. Cemaat içinde ahenk ancak bu kurallar ve otorite ile sağlanır.

Aşiret düzeninde ise "asabiyye" olgusu geçerlidir. Bu bir grup dayanışmasını ve onun içindeki özü belirler. Bu öz, sosyal dayanışmayı ve fedakarlığı sağlar. Bu dayanışma topluluğu daha güçlü kılar ve düşmanlarının gözünde korkulur hale getirir. Asabiyye, akrabalık ve kan bağlarıyla sıkı bir ilişki içerisindedir. Bu sıkı bağ sayesinde artık grup içinde birey yoktur, yaşanan kavgalar, kan davaları ya da şiddet artık grubun sorunudur³⁵.

Aşiretlerde birlik ve beraberliği kan ve akrabalık bağı sağlarken, cemaatlerde bu bağı dini inanç sağlamaktadır. Aşirete girmek için o kan bağından gelmek gerekirken, cemaatlerde dinen o inanç ekolünü ya da şeyhi benimsemek, ona sadakatle inanmak yeterlidir. Bu farklılıklara rağmen cemaat ve aşiretlerin benzer yönleri de bulunmaktadır. Bunlardan ilki, dışa karşı güvensizlik ve kapalı bir toplum yapısına sahip olmaktır. Aile içi evliliklerin sıklığı kapalı toplum yapısını bize net olarak göstermektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kadınların % 52,4'ü akrabasıyla, % 44,7'si aynı aşiretten birisiyle evlenmektedir³⁶. Bu kapalı yapı, bireyin kendi kişiliğini inşa etmesine uygun değildir. Geniş aile yapıları ve aşiret örgütlenmeleri, bireylerin bağımsız kişilik geliştirmelerinin önündeki en büyük engeldir³⁷.

Aşiret ve cemaat arasındaki ikinci benzerlik, her iki sosyal kurumunda ataerkil aile yapısından beslenmesidir. Aşiret içerisinde erkek "egemen" bir role sahiptir, kadın "korunması gereken" bir nesne konumundadır. Aile, kadının konumu, yaşlılık, erkeğin

³⁵ Demren, Çağdaş, "Ortadoğu'da Ataerkillik ve Erkeklik İlişkileri", **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2008, C. 32, S. 2, s. 322.

³⁶ Yılmaz, Berrin Oktay, "Geleneklerin Ardında Ölümler: Töre Cinayetleri", **Kadın Araştırmaları Dergisi**, Y. 2003, S. 8, s. 77.

³⁷ Topses, 2012, s. 193.

davranışları önceden sıkı kurallarla benimsemiş olup, grup içinde egemen olan erkektir. Bu durum cemaat için de geçerlidir.

Ataerkil aile yapısına sahip toplumlarda erkekler hem kendi davranışlarından hem de kadın akrabalarının davranışlarından sorumludur. Aile içindeki ilişkiler eşitlikten uzak, kadın üzerinde egemen kurma anlayışı mevcuttur. Bu tür toplumlarda kadın namus taşıyıcısı, erkek ise birebir sorumlusudur. Bu ataerkil yapı aşiret ve feodal ilişkileri besler. Başkaları tarafından zarara uğrayacağı düşünüldüğünden aile dışında kimseye itimat edilmez. Bu durum tarım toplumu ile sanayi toplumunun farkını ortaya koyar. Çünkü sanayi toplumlarında yüz yüze temas çok mümkün olmazken, insanlar örgüt ve kuruluş temelinde birbirine itimat ederler ve kişisel dayanışma zayıflar. Tarıma dayalı, dışarıya kapalı, yalnızca birbirine güvenen, ataerkil ve baskıcı toplumlarda güven yalnızca aile içindedir. Böyle bir ortamda kişi tek başına var olamaz. Gerek ekonomik, sosyal olarak gerekse kültürel tehditler karşısında bireyin karşı koyamadığı her durumda devreye kan bağı, akrabalık ilişkileri girmekte, "kolektif namus" anlayışı egemen olmaktadır. Tartışmalar, kavgalar, kan davası bireysel değil toplumsaldır³⁸.

Ataerkil düzenin yapısı kişiyi karşıdakine karşı hep tetikte hep saldırgan olmaya zorlar. Ataerkil toplumda koruyucu rolündeki erkek gözü pek, saldırgan ve kavgacıdır. Namusunu ve ailesini korumak, ailenin ve aşiretin güçlü olduğunu göstermek, bu konularda gerektiğinde şiddete başvurmak hem bir zorunluluk hem de bir başarı ölçütü olup, şiddet ayıplanmak yerine meşrulaştırılır.

Töre cinayetinde namusu korumak önemlidir. Aksi takdirde toplum tarafından dışlanma ve ayıplanma, cezalandırma durumu söz konusudur. Töremiz böyle, ailenin namusunu korumak lazım, toplum içine nasıl çıkarız, başımız nasıl dik dolaşırız diyen insanlar baskıcı, ataerkil kültüre boyun eğmektedir³⁹.

³⁸ Yılmaz, 2003, s. 73.

³⁹ Çakır, Resul ve Diğ., "Türkiye'de Namus Saikiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının Değerlendirilmesi", **Adli Tıp Dergisi**, Y. 2004, C. 18, S. 3-4, s. 30.

Ataerkil kültürün etkin olduğu Şanlıurfa kentin her alanında ya cemaatlerin ya da aşiretlerin etkin olduğu görülmektedir. 2004 yılında Güneydoğu Anadolu'da yapılan bir anket çalışmasında, ankete katılanların % 23,1'i "aşiret üyesi" olduğunu söylemiştir. Bölgede en yüksek orana sahip il % 42,3 ile Şanlıurfa iken, daha sonra % 36,2 ile Mardin gelmektedir. Aşiret üyeliğinin en düşük olduğu il % 4,6 ve % 4,2 ile sırasıyla Kilis ve Gaziantep illeridir⁴⁰.

Aşiretler iş dünyasından siyasete, tarım arazilerinden emlak sektörüne kadar her alanda etkindir. Kentin kanaat önderlerinin bir bölümü bir aşiret ya da aileye mensuptur. Hangi partiden olursa olsun her seçim döneminde milletvekilliği, il genel meclisi üyeliği ya da delege olarak seçilenlerin bir bölümü aşiret ya da ailelerdendir.

Aşiret düzeninde aşiret mensuplarının her an aşiret reislerinin emrinde bulunması ve gerektiğinde silahlarını kapıp seferber olmasının altında bu ekonomik ve siyasi güç yatmaktadır. Bu yaşamsal bağlılık, insanları kendi ağa ve reisleri yolunda canlarını bile verir hale getirmektedir⁴¹.

Aşiret, günümüzde etkisini kısmen yitirmiş olmakla beraber, kimi alanlarda işlevselliğini sürdürmektedir. Aşiretin günümüzde işlevsel olduğu alanlar kan davası, danışmanlık, hakemlik ve siyasettir⁴². Yüz yüze yapılan bir görüşmede, Şanlıurfalı bir işadamı: "Bu şehirde ya aşirete ya cemaate arkanı dayayacaksınız" derken aşiret ve cemaatlerin kent içindeki etkinliğine vurgu yapmaktadır.

Özellikle aşiretlerin bu derece etkin olması hem şiddetin kent içinde meşru görülmesine neden olmakta, hem de şiddet için uygun bir ortam yaratmaktadır. Öncelikle kent içinde aşiretten olmak, aşiretten olmayanlar açısından bir baskı ve şiddet ortamı yaratmaktadır. Aşiretlerin varlığı, ataerkil aile yapısıyla birlikte düşünüldüğünde; aileler arası kavgaları, adam yaralama, ruhsatsız silah taşıma gibi suçlar için zemin hazırlamaktadır.

⁴⁰ Erkan, Rüstem, *Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Sosyal Yapısı ve Değişim Eğilimleri*, Kalan Yayınları, Ankara, 2005, s. 252.

⁴¹ Tezcan, Mahmut, *Kan Davaları Sosyal Antropolojik Yaklaşım*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, Ankara, 1981, s. 47-48.

⁴² Şanlıurfa Belediyesi, *Stratejik Plan 2008-2012*, Şanlıurfa, 2008.

Aşiretlerin etkinliğini yitirdiği bir ortamda töre ve namus cinayetleri ile kan davalarının var olması beklenemez. Aşiretlerin yarattığı ayıplanma duygusu ve şiddeti meşrulaştıran ortam bu tür suçların sürmesini sağlamaktadır.

Diğer taraftan cemaatlerin suç üzerindeki etkisi aşiretler kadar net değildir. Dinin suç üzerindeki etkisi kriminolojide uzun zamandır tartışılan bir konudur. Dinin toplumda bir sosyal kontrol mekanizması olduğu bu sayede suçu önlediği iddia edildiği gibi, dinin töre ve namus cinayetlerinde olduğu gibi meşrulaştırıcı bir görevi olduğunu iddia edenlerde bulunmaktadır⁴³.

Nitekim dinin suç üzerindeki etkisini araştırmaya yönelik bir araştırmada, işlenen suç türleri ile dini bağlılıklar arasında bir bağ olduğu, ancak mahkumların dini bağlılıkları ile suç arasında doğrudan bir bağın kurulmasının zor olduğu görülmüştür⁴⁴. Dinin yarattığı ayıplanma korkusu nedeniyle suç işleme konusunda pozitif bir etkisi olmakla beraber, bireyin içinde vicdan ve ahlak olmadığı sürece dinin tek başına suç konusunda engelleyici olduğunu düşünmek fazla iyimserlik olacaktır.

2.5. Sınır Kenti Urfa

Şanlıurfa Türkiye'nin en uzun sınıra sahip ilidir. Türkiye'nin en uzun kara sınırı olan Türkiye-Suriye sınırının önemli bir bölümü Şanlıurfa'dan geçmektedir. Halen Şanlıurfa'da Akçakale, Ceylanpınar ve Mürşitpınar adlarında üç sınır kapısı bulunmakta olup, Mürşitpınar sınır kapısı etkin değildir.

Şanlıurfa'nın bir sınır kenti olması kenti kaçakçılık bakımından önemli bir geçiş noktası haline getirmektedir. Özellikle

⁴³ Bu konuda bkz. Kızmaz, Zahir, "Din ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2005a, 15 (1), s. 189-215. Dönmezer, Sulhi, *Kriminoloji*, Beta Yayınları, İstanbul, 1994.

⁴⁴ Taş, Kemaleddin ve Adem Gürler, "Din ve Suç İlişkisi Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma", **Journal of Islamic Research**, Y. 2012, C. 22, S. 1, s. 12-25.

uyuşturucu madde kaçakçılığında Şanlıurfa'nın yeri dikkat çekmektedir.

Şanlıurfa'nın bir sınır kenti olması iki bakımdan suça etki etmektedir. İlki, kentte yaygın olarak görülen silah taşıma ve bulundurma alışkanlığı sınır kaçakçılığı sayesinde devam etmektedir. Toplumun ateşli silahlara sahip olmadaki yüksekliği şiddet için kolaylık sağlamakta, özendirilmektedir. Silah taşıma ve bulundurma yönündeki kültür, herhangi bir sorun ya da tartışma çıkması durumunda silaha ulaşabilme ve kullanabilme olanağını hızlandırmaktadır⁴⁵.

İkincisi, artan terör eylemleri, Irak ve Suriye'de yaşanan karışıklıklar ve azalan sınır güvenliği sayesinde kaçakçılık suçlarında artış görülmektedir. Şanlıurfa sınırında yer alan, yüzlerce yıldır kaçak işiyle uğraşan aşiret ve aileler bulunmaktadır. Şanlıurfa'da kaçakçılığın uzun bir geçmişi olup, Osmanlı Devleti döneminde dahi kaçakçılık önemli bir sorun olarak varlığını hissettirmiştir⁴⁶.

3. Araştırmanın Amacı, Yöntemi ve Boyutları

Şanlıurfa İli'nde işlenen suçların kent kültürü ile ilişkisinin araştırıldığı çalışmanın amacı, Şanlıurfa özelinde kent kültürü ile suç arasındaki bağı incelemektir. Kent yaşamını şekillendiren mekansal, kültürel, sosyal ve ekonomik dinamiklerin kentte işlenen suçlar üzerinde ne tür bir etkiye sahip olduğu, suç türleri üzerindeki etkisi araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında Şanlıurfa'da yayınlanan, tiraj bakımından ilin 3. büyük gazetesi olan İpekyol Gazetesi'nde yayınlanan "kısa kısa" bölümünde yer alan çeşitli türlerdeki suç haberleri derlenerek, bir arşiv oluşturulmuştur. Bu arşiv bize hem suçların nasıl işlendiği hakkında ayrıntılı bilgi vermekte, hem de

⁴⁵ Kızmaz, Zahir, "*Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım*", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y. 2006, 16 (2), s. 253.

⁴⁶ Ögüt, Tahir, "*Milli Sınırların Oluşum Sürecinde Güneydoğu Anadolu'da Kaçakçılık Ekonomisi*", *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Y. 2011, C. 31, S. 2.

suçlar konusunda istatistiki veri sunmaktadır. Trafik suçları ve terör suçları araştırmanın kapsamı dışındadır. Araştırmanın süresi Eylül 2011-Eylül 2012 olmak üzere 1 yıldır. Suçların tasnifi sırasında gazetede yer alan isimlendirme esas alınmıştır.

Araştırma kapsamında derlenen suç sayısı ile kentte işlenen suç oranı arasında bir fark bulunmaktadır. Bu farkın nedeni kentte işlenen her suçun yerel basında yer almamasıdır. Diğer taraftan, İpekyol Gazetesi'nde bir yıl süreyle yer alan toplam 703 adet suçla ilgili haber; kentteki suç oranları, işlenen suç çeşitleri ve kent kültürünün suça olası etkileri hakkında örnek teşkil edecek yeterliliktedir.

Bu araştırmada Emniyet Müdürlüğü'nden alınan veriler kullanılmamıştır. Bu durumun iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki, verileri paylaşma konusunda emniyet birimlerinin gösterdiği isteksizliktir. İkincisi, emniyet birimlerinde yer alan veriler istatistiki nitelikte olup, olayın işlenme nedeni, oluş biçimi hakkında bilgi vermemektedir.

4. Araştırma Sonuçları

Şanlıurfa İli'nde işlenen suçlardan derlenen arşivde toplam 703 suç haberi yer almaktadır. Tablo-1'de görüldüğü gibi, bu suçlar içerisinde kaçakçılık suçlarının başı çektiği görülmektedir. Şanlıurfa'da işlenen suçlar arasında kaçakçılık % 22,4 ile ilk sırada yer almaktadır. Şanlıurfa'da tarihi çok eskilere dayanan kaçakçılığın halen etkin bir şekilde yürütüldüğü görülmektedir. Yurda kaçak yolla sokulan mallar arasında daha çok mazot, sigara, hayvan, ateşli silahlar ve alkollü içecekler yer almaktadır. Maliye Bakanlığı'nın bir araştırmasına göre, yurda kaçak sokulan mazotun % 20'si Şanlıurfa'dan yurda sokulmaktadır⁴⁷. Ülkede vergisinin yüksek olduğu her ürün bir şekilde yurda kaçak olarak getirilmektedir.

Uyuşturucu madde kaçakçılığında da Şanlıurfa önemli bir üs konumundadır. Derlenen gazete haberlerine göre, Şanlıurfa'da, 824,7 kg esrar, 64.461 adet kök Hint keneviri ve 2897 adet hap yakalanmıştır. Veriler uyuşturucu bakımından Şanlıurfa'nın önemli

⁴⁷ milliyet.gov.tr, 2.2.2010.

bir geçiş noktası olduğunu göstermektedir. Üstelik Şanlıurfa bir geçiş noktası olmanın ötesine geçerek uyuşturucunun tktildiği bir kente dönüşmektedir. Kentte uyuşturucu kullanımı özellikle gençler arasında hızla yayılmaktadır. Ailelerin denetiminin azalması, lüks içinde yaşayan gençlerin uyuşturucuya yönelmesine neden olmaktadır⁴⁸. Kentte işlenen suçların yaklaşık % 13,9'u uyuşturucudan kaynaklanmaktadır.

Uyuşturucu kaçakçılığına ilişkin suçlar (% 13,9) ile kaçakçılık suçları birlikte düşünüldüğünde, Şanlıurfa'da sınırdan kaynaklanan suç oranı iyice belirgin hale gelmektedir. Sınırın neden olduğu suçun, toplam suç içerisindeki oranı % 36,3'e ulaşmaktadır.

Tablo-2'de bakıldığında mala karşı işlenen suçlarında toplam su oranları içerisinde önemli bir yer tutuğu görülmektedir. Buna göre hem hırsızlık (% 13,7) hem de yankesicilik (% 1,8) birlikte düşünüldüğünde, kentte işlenen toplam suçların % 15,5'i mala karşı işlenen suçlardır. Bu suçlar kent kültüründen daha çok işsizlik, gelir dağılımdaki adaletsizlik, yoksulluk gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Kentte mevcut bulunan toprak dağılımdaki adaletsizliğin mala karşı işlenen suçlarda bir etkisinin olup olmadığı sorusu daha ayrıntılı bir başka araştırmanın konusunu oluşturacak niteliktedir.

Tablo-2'ye bakıldığında dikkat çeken bir başka nokta, gerek aile içi gerekse aileler arası kavgaların varlığıdır. Aile içi kavgaların oranı % 5,1 iken, aileler arası kavgaların oranı % 4,8'dir. Adam ldrme (% 2,7) ve yaralama (% 10) sularının önemli bir bölümü de bu tür kavgalardan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, genel olarak bakıldığında, kavga, adam yaralama ve adam öldürme sularının toplam haberler içindeki payı % 22,6'ya ulaşmaktadır.

Bu oran bize şiddet egemen bir sosyalleşmenin varlığını göstermektedir. Aile içinde şiddet gören, kentsel mekanda şiddete tanıklık eden bireyler şiddeti bir çözüm olarak görmektedir. Özellikle

⁴⁸ Arısüt, Mustafa, "*Şanlıurfa'da Eroin Gerçeği*", **İpekyol Gazetesi**, 30.7.2012; 1.8.2012.

şiddet görerek büyüyen çocuklar, ileri ki yaşamlarında problemlili ilişkiler yaşama riskiyle karşı karşıyadır⁴⁹.

Nitekim kardeşler arası çıkan bir kavgada bir kardeş diğeri yaralamıştır (İpekyol, 28.4.2012). Benzer başka bir olayda kardeşlerden biri diğeri öldürmüştür (İpekyol, 11.4.2012). Akrabalar arasında yaşanan bir kavgada 9 kişi yaralanmıştır (İpekyol, 10.4.2012). Kentin dış mahallelerinde çobanlık yapan iki genç arasında çıkan tartışmada bir diğeri öldürmüştür (İpekyol, 3.4.2012).

Aile içinde kadına yönelik şiddetle çocuklara yönelik şiddet arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Karakolda kocasından şikayetçi olan bir kadınla yüz yüze yapılan bir görüşmede: "Kocam beni dövüyor, ben de bebeleri dövüyorum" demesi şiddetin aile içinde yaygınlığını bize göstermektedir. Yüz yüze yapılan bir başka görüşmede bir ortaokul müdürünün: "Okulda kavga eden çocukların hepsinin babası işsiz ve ilgisiz ya hanımı ya da çocukları her gün dövüyor" ifadesi durumu ortaya koymaktadır.

Tablo-2- Gazetede Yer Alan Suç Haberlerinin Dağılımı		
Suç Türleri	Haber Sayısı	Oran (%)
Adam Öldürme	19	2,7
Adam Yaralama	71	10
Aile İçi Kavga	36	5,1
Aileler Arası Kavga	34	4,8
Kadına Yönelik Şiddet	54	7,7
Ruhsatsız Silah Taşımak	37	5,3
Darp	18	2,5
Uyuşturucu Kaçakçılığı	95	13,9

⁴⁹ morcati.org.tr., 12.9.2012.

Kaçakçılık	157	22,4
Yankesicilik	13	1,8
Hırsızlık	97	13,7
Evrakta Sahtecilik	23	3,4
Dolandırıcılık	28	3,9
Sahte Para	3	0,4
Cinsel İstismar Suçları	4	0,5
İntihar ve İntihara Teşebbüs	14	1,9

Şanlıurfa'da yaşanan şiddetin son örneği ulusal basında da yer alan "Yusuf Kerem Olayı"dır. Hayvancılık destek primlerinin ödenmesi sırasında iki grup arasında çıkan çatışmada, çatışmanın ortasında kalan minibüste bulunan 4 yolcu yaralanmış, Yusuf Kerem adlı 8 yaşındaki çocuk ise isabet eden kurşun ile yaşamını yitirmiştir (İpekyol, 30.6.2012). Olayın gündüz yapılması, yirmi kişilik grubun elinde silahlarla kentte gezmesi, görgü tanıklarının ifadelerinde belirttikleri gibi, grubun sağa sola rastgele ateş açması kentin güvenliğini sorgulanır hale getirmektedir. Üstelik saldırı sonrası Şanlıurfa'da faaliyet gösteren hiçbir (Şanlıurfa Barosu hariç) sivil toplum kuruluşu olayı kınayan bir açıklamada bulunmamıştır (İpekyol, 7.7.2012).

Şanlıurfa'da görülen aile içi kavgalar ile aileler arası kavgaların nedenleri farklıdır. Aile içi kavgalar, haberler incelendiğinde, genel de iki nedene dayanmaktadır. Bunlardan ilki, aile içi şiddetli geçimsizliktir. Aile içinde özellikle kadına yönelik şiddet, aile içi kavgalarda önemli bir yer tutmaktadır. Zaten bazı haberlerde aile içinde kadına karşı yaşanan şiddet, "Kadına Yönelik Şiddet" başlığı altında ayrıca haber konusu yapılmıştır. Tablo-2'den anlaşılacağı üzere bu tür haberlerin toplam içinde payı % 7,7'dir. Kadına yönelik şiddet ve aile içi kavgalar birlikte ele alındığında, aile içinde yaşanan şiddetin neden olduğu haberlerin toplam haberler içinde payı % 12,3'e ulaşmaktadır. Aile içinde kadına yönelik yaygın

şiddetin nedeni ataerkil aile yapısıdır. Aslında dışa karşı erkek tarafından korunan, kollanan kadının aile içinde bu derece ezilmesi ironik bir durumdur. Bu durumu ancak ataerkilliğin neden olduğu erkek egemen kültür ile açıklamak mümkündür. İşsizlik, mali imkanların yetersizliği, hayat pahalılığı vb. sorunların içinde gerginleşen erkek çoğunlukla çözümü eşini dövmekte bulmaktadır. Yazık ki bu durum Şanlıurfa ile sınırlı değildir. Türkiye'de kadınların % 30'u hamile iken eşinden dayak yemektedir. Hayatta en az bir kere şiddet gören kadın sayısı ise % 86'ya ulaşmaktadır⁵⁰.

Şanlıurfa'da aile içinde yaşanan şiddetin ikinci nedeni, aile arası mal paylaşımı ya da borç (alacak-verecek) meselesidir. Araziden kaynaklanan kavgada 4 kişi yaralanmıştır (İpekyol, 20.1.2011). Yine bir başka arazi kavgasında aynı aileden 12 kişi yaralanmıştır (İpekyol, 30.8.2012). Arazi nedeniyle çıkan kavgada akrabalardan birisi ölmüş, 2'si yaralanmıştır (İpekyol, 12.4.2012).

Aileler arası kavgalar ise, aile içi kavgalardan farklı bir nitelik taşımaktadır. Bu kavgalarda aşiretin sahip olduğu "dış tehdit" algısı devreye girmekte, kişiye ait olan sorun aşiret ya da aile tarafından topluca sahiplenilmektedir⁵¹. Ailenin ve aşiretin dışa karşı güçlü olduğunu göstermek için şiddete başvurmak hem bir zorunluluk hem de bir başarı ölçütüdür. Çoğu zaman sorunun ne olduğuna bakılmaksızın yaşanan kavgalar kısa sürede büyümekte, kimi zaman ölümle sonuçlanan kavgalar yaşanmaktadır. Bu tür kavgalar daha sonra "kan davası"na dönüşme riski taşımaktadır.

Daha önce aşiretlerle ilgili bölümde bahsedildiği gibi basit, günlük sıradan bir olay bile önemli bir kavga nedeni olabilmektedir. Bu durumun daha iyi anlaşılması için kavgaların bazılarının nedenlerine bakmak yeterlidir. Bu nedenler arasında: kuma isteme, kız isteme, ekili tarlada koyun otlatma, motosiklet alımı, güvercin alışverişi, yolda dönüp yüzüne bakmak, bir kıza arkadaşlık teklif etme, satın alınan traktörün garantisi, yolda duran elektrik direğinin

⁵⁰ morcati.org.tr., 5.8.2009.

⁵¹ A. Vahap, Uluç, *Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Toplumsal ve Siyasal Yapısı: Mardin Örneği'nde Siyasal Katılım*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s. 138, 174.

kimin olacağı, otobüs sırası, çöp dökme, tarlaya inek girmesi, düğünde takı paylaşımı vb. konular yer almaktadır.⁵²

Aşiret kültürünün suç üzerindeki etkisinin göstergeleri arasında aileler arası yapılan barıştırmalar ve silah taşıma geleneği de bulunmaktadır. Tablo-2'den anlaşılacağı üzere, ruhsatsız silah taşımak halen Şanlıurfa'da yaygın bir adettir. Üzerinde ruhsatsız silah ele geçirilenlerin oranı % 5,3'tür. Silah taşıma geleneği aşiret kültürünün bir parçasıdır⁵³.

Aşiretler ya da büyük aileler arasında yaşanan husumet ve kan davalarının sona erdirilmesi amacıyla yapılan "Barış Yemekleri" aşiretlerin etkin olduğu Şanlıurfa'da halen devam etmektedir. Bu durum aşiretler ya da aileler arası kavgaların kentte yaygın

⁵² Kuma davasından çıkan kavgada bir aile diğerinin evini silahla basmış, 1 kişi ölmüş, 4 kişi yaralanmıştır (13.10.2011). Ekili tarlada koyun otlamadan çıkan kavgada 1 kişi ölmüş, 2 kişi yaralanmıştır (7.6.2012). Komşular arasında alacak yüzünden çıkan ve pompalı tüfek, bıçak ve sopaların kullanıldığı bir kavgada 14 kişi yaralanmıştır (6.7.2012). Kız isteme meselesinden çıkan bir kavgada bir kişi öldürülmüştür (12.7.2012). Motosiklet alımı sırasında çıkan kavgada 8 kişi yaralanmıştır (18.8.2012). Bir kıza arkadaşlık teklifinde bulunan gencin kızın akrabalarınca dövülmesi sonrası çıkan aileler arası kavgada 2 kişi yaralanmış, 13 kişi gözaltına alınmıştır (16.3.2012). Satın alınan traktörün garantisi için çıkan kavgada 6 kişi yaralanmıştır (15.3.2012). Yolcuyu kimin alacağı yüzünden çıkan tartışmada bir kişi hayatını kaybetmiştir (17.3.2012). Karı-koca kavgasına ailelerin dahil olmasıyla başlayan kavgada 8 kişi yaralanmıştır (18.5.2012). Güvercin alışverişi yüzünden çıkan kavgada 1 kişi yaralanmıştır (3.11.2011). Düğün sonrası çıkan kavgada silahlar konuşmuş, 4 kişi yaralanmıştır (28.5.2012). Şehir içinde aileler arasında yaşanan bir kavgada kavga edenlerin köydeki akrabalarını da telefonla çağırılmaları üzerine büyüyen kavgada 1'i polis olmak üzere 5 kişi yaralanmıştır (16. 8.2012). Tarlaya inek girdiği için çıkan bir kavgada biri tüfekle diğeri taşla olmak üzere 2 kişi yaralanmıştır (29.3.2012). DEDAŞ tarafından sökülüp yere atılan bir direğin iki aile arasında paylaşılabilmesi üzerine çıkan kavgada 1 kişi öldürülmüş, 10 kişi yaralanmıştır (10.3.2012).

⁵³ Tezcan, 1981; Topses, 2012.

olduğunun bir başka işaretidir.⁵⁴ Günümüzde, üstelik bir kentte aşiret kavgalarının olması, konunun çözümü için barış yemeği düzenlenmesi Şanlıurfa'nın hem kentleşme sürecinde hem de sosyal anlamda gelişmişlik düzeyinde ne kadar geride olduğunu bize göstermektedir. Gerek kan davaları gerekse barış yemekleri kente göç sayesinde yerleşmektedir. Göçle birlikte, kentleşme sürecinde yeni davranış biçimleri edinilemediği için, kırsal davranış biçimleri kentte aynen devam ettirilmektedir.

Şanlıurfa kentin dinamikleri üzerinde aşiretlerin yanında etkin olan diğer bir güç cemaatlerdir. Cemaatlerin suç üzerinde ne ölçüde etkili olduğu cevaplanması gereken bir sorudur. Tablo-2'den anlaşılacağı üzere, Şanlıurfa'da dinin suç işlemeyi önlemede çok da etkili olmadığı, İslam dini gereği içilmesi, satılması kesinlikle yasak olan uyuşturucu madde ticaretinin Şanlıurfa'da yaygın olarak yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Benzer bir biçimde, kan davası, aile içi ya da aileler arası taşlı, sopalı, silahlı kavgalar "güzel ahlakı" emreden İslam dini ile bağdaşır nitelikte değildir.

Tablo-2'de cinsel istismar suçunun (% 0,5) çok düşük olması geleneksel, dindar aile yapısı ile örtüşebilir. Ancak bu oranın gerçeği ne oranda yansıttığı, geleneksel aile yapısının egemen olduğu ataerkil ailelerde bu tür suçların kayıt altına ne oranda alınabildiği tartışmalıdır. Sonuç olarak cemaatlerin kendi grupları üzerinde etkin olduğu ve bu gruplar içinde suçu engellediği söylene bile, Şanlıurfa düzeyinde suçu önleme konusunda yeterli düzeyde etkili olduğunu söylemek mümkün değildir.

⁵⁴ Alacak-verecek tartışması sonucunda kan davasına dönen olayda Korkmaz ve Küçük aileleri (24.4.2012), benzer bir olayda Aslan ve Kama aileleri (7.2.2012), iki kişinin yaralanmasıyla başlayan kan davasında Çiftel ve Aksoy aileleri (29.5.2012), çıkan bir kavga sonrası doğan husumet sonrası Çiftçi ve İzgördü aileleri (16.3.2012), 15 yıldır süren bir başka kan davasında Davud Aşiretine mensup iki aile (27.8.2012), arazi anlaşmazlığı ile başlayan ve 32 yıldır devam eden kan davasından sonra Özayranlı ve Milli aileleri barıştırılmıştır (4.9.2012).

Sonuç

Şanlıurfa İli'nde işlenen suçların kent kültürü ile ilişkisinin araştırıldığı çalışmada, kent yaşamını ve kültürünü şekillendiren mekansal, kültürel, sosyal ve ekonomik dinamiklerin kentte işlenen suçlar üzerinde farklı biçimlerde etkileri olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, Şanlıurfa'nın bir sınır kenti olması kentte kaçakçılık ve uyuşturucu madde ile ilgili suçlar için zemin hazırlamaktadır. Uzun bir tarihi geçmişi olan kaçakçılık Şanlıurfa'da halen yaygın bir biçimde devam etmektedir.

Şanlıurfa'da yaşanan aile içi ve aileler arası kavgalar ile adam öldürme ve adam yaralama, ruhsatsız silah taşıma suçlarının temelinde şiddete dayalı sosyalleşme ve ataerkil aile yapısıyla beslenen aşiret kültürü yatmaktadır. Aşiret ve aile kavramlarının bireyin önüne geçtiği bu kent kültüründe aile içi, özellikle kadına yönelik şiddet olağan görülmekte, yaşanan bir tartışma ya da sözlü sataşma aileler arası kavgalara yol açmaktadır. Kan davası, namus cinayeti, barış yemeği, silah taşıma vb. geleneklerin devam ettiği yörede aşiret kültürü kent içinde şiddetin dozunu belirlemektedir. Aşiretler için geçerli bu öngörü kentin diğer belirleyicisi olan cemaatler için geçerli değildir.

Aşiret ve aileler arası kavgalar gibi kırsal nitelikli suçlar kente göç sayesinde gelmektedir. Göç tarıma dayalı bir kentleşmeyle desteklendiği için kırsal davranış biçimleri kentte aynen devam etmektedir.

Kentte yaygın olarak görülen mala karşı suçların nedenleri farklı bir araştırma konusu oluşturacak niteliktedir. Artan şiddet ve kentte görülen intihar ve intihara teşebbüsler anominin ip uçlarını vermektedir. Göçle birlikte değişen toplum yapısı bireyleri daha gergin ve hassas hale getirmektedir. Diğer taraftan, Şanlıurfa'da devam eden geleneksel aile yapısının toplumsal anlamda kolay bir çözülme sürecine izin vermediği görülmektedir. Bu nedenle yaşanan değişim daha yavaş ilerlemektedir.

Kaynakça

A. Vahap, Uluç, *Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Toplumsal ve Siyasal Yapısı: Mardin Örneği'nde Siyasal Katılım*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

Aksoy, Hakan, "*Coğrafi Profilleme*", **3. Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu**, Bilişim Günleri, cbs2004.fatih.edu.tr, 2004.

Apak, Suat ve Diğerleri, "*Yeni Bir Toplu Konut Yerleşmesinde 'Güvenlik Duygusunun' Değerlendirilmesi*", **İTÜ Dergisi/A**, Y. 2002, 1(1), s. 65-74.

Arıkan, Gülay, "*Ataerkillik Kavramıyla İlgili Sosyolojik Tartışmalar*", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Y. 1997, C. 14, S. 1-2, s. 1-24.

Arısüt, Mustafa, "*Şanlıurfa'da Eroin Gerçeği*", **İpekyol Gazetesi**, 30.7.2012; 1.8.2012.

Ataç, Ela ve Davut Gürbüz, "*Kentsel Mekanda Gelişen Suça Müdahale Etmede Disiplinlerarası Güvenlik Politikaları*", **Polis Bilimleri Dergisi**, Y. 2009, 11 (1), s. 25-46.

Aydoğmuş, Serpil, "*Güvenli Kent Kentsel Suçların Önlenmesi*", **Kent Kooperatifçiliği**, Y. 2007, S. 181, s. 23-29.

Aytaç, Ömer, "*Kent Mekanlarının Sosyo-Kültürel Coğrafyası*", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2007, 17 (2), s. 199-226.

Balcıoğlu, İbrahim, *Şiddet ve Toplum*, Bilge Yayınları, İstanbul, 2001.

Çakır, Resul ve Diğ., "*Türkiye'de Namus Saikiyle İşlenen Adam Öldürme Suçlarının Değerlendirilmesi*", **Adli Tıp Dergisi**, Y. 2004, C. 18, S. 3-4, s. 27-33.

Demren, Çağdaş, "*Ortadoğu'da Ataerkillik ve Erkeklik İlişkileri*", **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2008, C. 32, S. 2, s. 321-329.

Dönmezer, Sulhi, *Sosyoloji*, Beta Yayınları, İstanbul, 1990.

Dönmezer, Sulhi, *Kriminoloji*, Beta Yayınları, İstanbul, 1994.

Durugönül, Esmâ, "*Sosyal Değişme, Göç ve Sosyal Hareketler*", **II. Ulusal Sosyoloji Kongresi**, Toplum ve Göç, Ankara, s. 95-100, 1997.

EGM, *Töre ve Namus Cinayetleri Raporu*, EGM Asayiş Dairesi Başkanlığı, Ankara, 2005.

Erdoğan, Aygün ve Şebnem Düzgün, "*Mekan ve Suç: Suç Haritalaması ve Diğer Analitik Yaklaşımlar*", **Polis Dergisi**, Y. 2003, S. 36, s. 482-490.

Erkan, Rüstem, *Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Sosyal Yapısı ve Değişim Eğilimleri*, Kalan Yayınları, Ankara, 2005.

Fırat, Serap, "*Yoksulluk, Kentlerde Suç Artışı ve Kent Merkezlerinde Özel Güvenlik Hizmetleri Verilmesi*", **Gazi İİBF Dergisi**, Y. 2008, 10 (3), s. 201-228.

Gökulu, Gökhan, "*Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi*", **Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi**, Y. 2010, 24 (1), s. 209-226.

Karacadağ Kalkınma Ajansı, *İstatistiklerle Şanlıurfa 2012*, Diyarbakır, 2012.

Karasu, Mithat Arman, "*Türkiye'de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi*", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2008, 57 (4), s. 255-283.

Kızmaz, Zahir, "*Din ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım*", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2005a, 15 (1), s. 189-215.

Kızmaz, Zahir, "*Kriminolojide Yeni Yönelimler: Bütünleşik (Integrated) Suç Kuramları-1*", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, y. 2005b, 15 (2), s. 349-377.

Kızmaz, Zahir, "*Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme*", **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2005c, 29 (2), s. 149-174.

Kızmaz, Zahir, "*Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım*", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2006, 16 (2), s. 247-267.

Kocadaş, Bekir, "*Düşük Sosyo-Ekonomik Yapı Suç İlişkisi: Malatya'da Çocuk Suçluluğu*", **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, 2007/1, s. 157-186.

Öğüt, Tahir, "*Milli Sınırların Oluşum Sürecinde Güneydoğu Anadolu'da Kaçakçılık Ekonomisi*", **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Y. 2011, C. 31, S. 2, s. 91-122.

Ökten, Şevket, "*GAP Bölgesi'nin Sosyo-Kültürel ve Yapısal Özelliklerinin Aile Yapısına Etkileri*", **Aile ve Toplum**, Y. 2006, Ocak-Şubat-Mart, s. 23-34.

Sanal, Recep, "*Türkiye'deki İllerin Emniyet ve Asayiş Bakımından Risk Durumlarının Belirlenmesinde Bir Yöntem Önerisi*", **Polis Bilimleri Dergisi**, Y. 2001, 3 (3-4), s. 193-219.

Şanlıurfa Belediyesi, *Stratejik Plan 2008-2012*, Şanlıurfa, 2008.

Taş, Kemaleddin ve Adem Gürler, "*Din ve Suç İlişkisi Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma*", **Journal of Islamic Research**, Y. 2012, C. 22, S. 1, s. 12-25.

Tekelioğlu, Yavuz, "*Toprak Reformu ve Urfa Deneyimi*", **Toprak Mülkiyeti Sempozyumu**, Memleket Yayınları, s.41-49, 2010.

Tezcan, Mahmut, *Kan Davaları Sosyal Antropolojik Yaklaşım*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, Ankara, 1981.

Topses, Mehmet Devrim, "*Türkiye'de Kan Davası Geleneğinin Sosyolojik Çözümlemesi*", **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Y. 2012, C. 4, S. 2, s. 189-197.

Uzun, Alper ve Alpaslan Aliagaoglu, "*Tokat Şehrinde Mala Karşı Suçlar*", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Y. 2007, 2 (8), s. 430-444.

Yılmaz, Ali ve Semra Günayergün, "*Türkiye'de Şehir Asayiş Suçları Dağılışı ve Başlıca Özellikleri*", **MEB Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Y. 2006, S. 170, s. 230-250.

Yılmaz, Berrin Oktay, "*Geleneklerin Ardında Ölümler: Töre Cinayetleri*", **Kadın Araştırmaları Dergisi**, Y. 2003, S. 8, s. 69-86.

Yılmaz, Gülsen, "*Suç ve Mekan: Suçun Temsili Üzerine Düşünceler*", **Mimarlık**, Y. 2006, S. 328, www.mo.org.tr.